

J. nr. 25/20639

Projektforslag til udlægning af gydesubstrat mv. i Gyldensåen

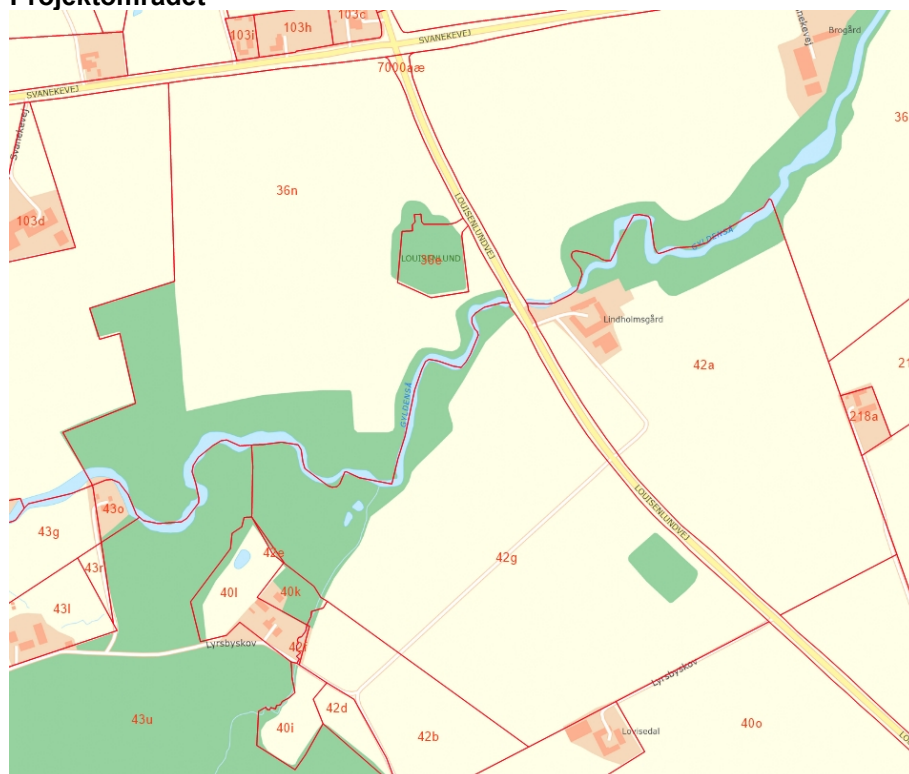
Center for Miljø, Plan og Kultur, vandløbsmyndigheden har den 18. august 2025 modtaget en ansøgning om at udlægge gydesubstrat, skjulesten, brinksikringssten og dødt ved i Gyldensåen. Ansøgningen omfatter et stræk på omkring 290 meter og krydser matriklerne 36n, Østermarie og 42q, Østermarie.

Formål og begrundelse

Formålet med projektet er i ansøgningsmaterialet beskrevet til, at skabe yderligere miljøforbedrende tiltag for fisk og øvrig fauna i vandløbet. Dette vil gøres uden at vandledningsevnen påvirkes væsentligt, da vandløbet på pågældende strækning har et godt fald.

Der ønskes, at forbedre vandløbet yderligere, således at det kan fungere som gyde- og opvækstvandløb for ørred med god økologisk tilstand.

Projektområdet

Figur 1- Projektområdet. Projektet foregår i vandløbet mellem matrikel 36n og 42g.

Projektområdet indeholder følgende parter:

Matrikel nr.	Adresse
36n, Østermarie	Svanekevej 32, 3740 Svaneke
42g, Østermarie	Louisenlundvej 1, 3751 Østermarie

Nuværende forhold

Vandløbet der søges om at udlægge gydesubstrat mv. er Gyldenså. Gyldenså er et naturligt vandløb med en total strækning på 7,13 km. Vandløbet er af typologi RW2 (bredde mellem 2-10 meter).

Vandplan 2021-2027

Gyldensåen er omfattet af målsætninger fra vandplanerne fra 2021-2027 og har på nuværende tidspunkt opnået målsætningen om god økologisk tilstand. Opfyldelsen er vurderet på baggrund af følgende parametre:

Kvalitetselement	Økologisk miljømål	Økologisk tilstand
Makrofyter	God økologisk tilstand	Ukendt
Fytobenthos	God økologisk tilstand	Ukendt
Bentiske invertebrater	God økologisk tilstand	God økologisk tilstand
Fisk	God økologisk tilstand	Høj økologisk tilstand
Morfologiske forhold	Ukendt	Målt, men ikke anvendt
Nationalt specifikke stoffer	God økologisk tilstand	Ukendt

Den kemiske tilstand i vandløbet er ukendt.

Ifølge indsatsbekendtgørelsens §8, må projektet ikke medføre en forringelse af tilstanden for overfladevandområder.

Miljømæssige forhold

I projektområdet, er følgende miljømæssige forhold:

Navn	Buffer	Antal fundne objekter	Status
fundogfortidsminder_areal_beskyttelse	0 m	52	Ok
Grønt Danmarkskort eksisterende natur	0 m	3	Ok
Grønt Danmarkskort eksisterende økologisk forbindelse	0 m	3	Ok
Fredskov	0 m	2	Ok
Landbrugspligt	0 m	2	Ok
100mBeskyttelseszoneOmFortidsminde	0 m	1	Ok
Beskyttede vandløb	0 m	1	Ok
FredetOmraade	0 m	1	Ok
Kulturarvsareal	0 m	1	Ok
Kulturmiljø landskab	0 m	1	Ok
Kystnærhedszone	0 m	1	Ok
Større sammenhængende landskaber	0 m	1	Ok
Særlige landskaber	0 m	1	Ok
Vandløb / grøft	0 m	1	Ok

På baggrund af ovenstående miljømæssige forhold vil Bornholms Regionskommune vurdere hvorvidt disse påvirkes væsentligt af det ansøgte projekt.

Ansøgningen

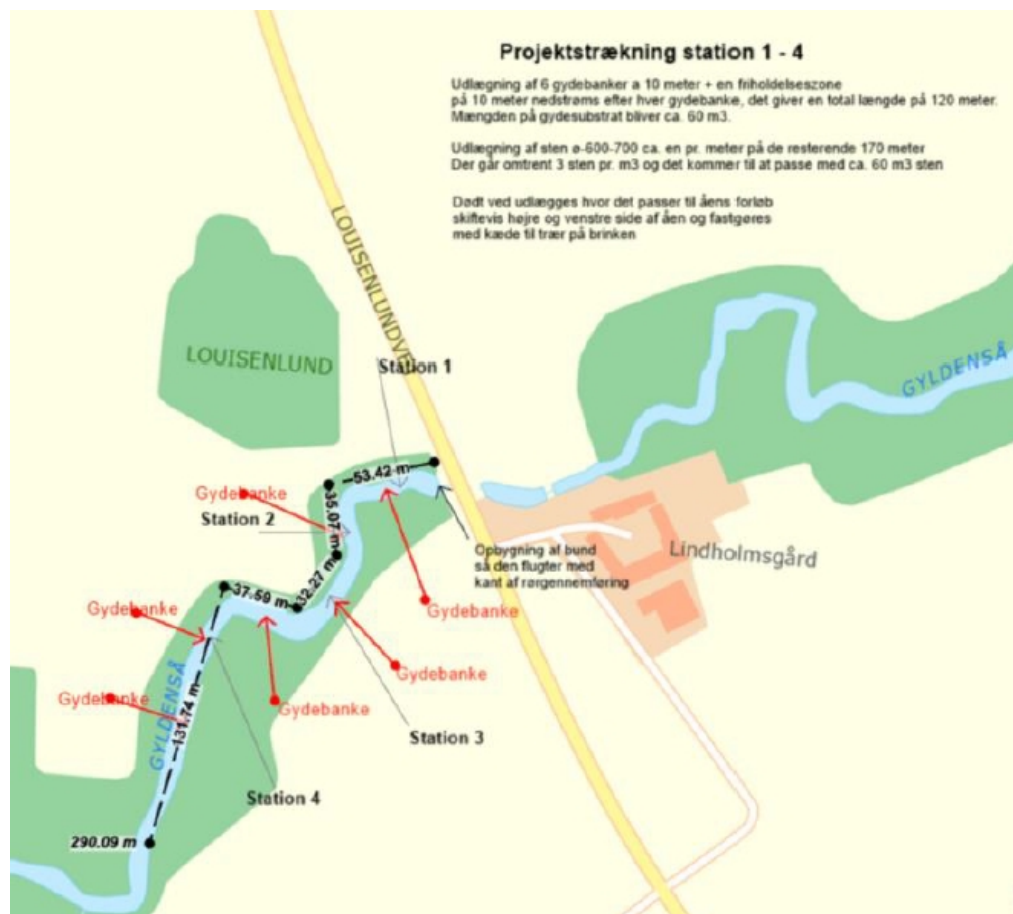
Projektforslaget indebærer følgende ændringer i Gyldenså.

På projektstrækningen er der både behov for gydesubstrat og der er behov for udlægning af primært store sten til sikring af brink og skabe flere skjul og høler langs brinken.

Samtidig vil det give god mening at udlægge dødt ved således, at ørredyngl, der skal overleve på strækningen til smolt-stadiet (1 år) har yderligere skjul at leve i og søge føde ved.

- Anlæggelse af 6 gydebanker á 10 meters længde i hele vandløbets bredde
- Mellem gydebankerne etableres friholdelseszoner á 10 meter.
- Efter friholdelseszonen udlægges sten langs brinken på begge sider.
- Der udlægges dødt ved efter forholdene på strækningen.

Projekttegningen ses på nedenstående billede:

Figur 2 - Projektområde med plan for projektet. Fra ansøgningsmaterialet.

Materialeberegning

- Gydesubstrat (15% singels Ø32-80 mm og 85% nøddesten Ø16-32 mm)

5 m (bredde) x 0,2 m (dybde) x 10 m (længde) x 6 (gydebanker) = 60 m³ = ca. 102 tons

- Skjul- og brinksikringssten Ø600-700 mm

170 m (længde, ekskl. gydebanker og friholdelse) x 1 sten pr. meter = 170 - 180 stk. total. Der går ca. 3 sten pr. m³ 180 (antal sten) : 3 (stk. pr. m³) = 60 m³ Sten

Gydebankerne vil etableres efter vejledningen fra DTU Aqua "Sådan laver man en gydebanke". Udlægningen bliver kontrolleret med 'stokkemethoden' på de udvalgte gydebanker. Det giver fuld gennemsigtighed og dokumenterer, at vandstanden maksimalt stiger 5 cm ved begyndelsen af hver gydebanke (opstrøms). Opstuvningen strækker sig højst 5–10 meter opstrøms, hvor vandstanden typisk stiger 5 cm ved selve gydebanken, 2,5 cm i 2,5–5 meters afstand, og herefter udlignes naturligt over de næste meter.

Efter hver gydebanke laves en friholdelseszone på 10 meter, hvor der ikke foretages os noget. Derefter udlægges store sten (Ø 600–700 mm) langs begge brinker – cirka én sten pr. løbende meter. De sikrer brinken mod erosion og skaber samtidig nye holer og skjulesteder for ørredyngel og andre dyr.

Stenene placeres kun uden for gydebankerne og friholdelseszonerne. Samlet udgør gydebanker og friholdelseszoner ca. 120 meter af projektstrækningen. Gydebankerne etableres i hele åens bredde.

"Note til udlægning af sten i vandløb:

Udlægning af skjulesten og sten til brinksikring vil bidrage til at overbrede vandløbsstrækninger indsnævres således at vandhastigheden nær bunden øges. Dette vil bidrage til at holde vandløbet fri for sand og fine sedimenter.

Efter udlægning af groft materiale vil vandløbets selvrensende evne være væsentligt forbedret

Udover gydesubstrat og brinksikring, er der også fokus på, at udlægge dødt ved i vandløbet. Udlægningen sker med hensyn til vandløbets strømningskapacitet og dets fysiske forhold.

Til dødt ved, bliver dette fæstnet med én af tre muligheder:

Til at fæstne dødt ved, gøres der brug af metoden, hvor det med en kæde kobles på eksisterende træer langs brinken. Dette tager højde for, at der kan komme øget vandføring i perioder med meget regn eller smeltet sne.

Det beskrives, at Vandpleje Bornholm vil føre tilsyn med projektet efter udførelse, og at materialet vil blive fjernet, hvis det ikke fungerer som forventet.

Ved lokation 1 kan en kran/grabbil læsse grus og sten direkte fra vejen og ud i vandløbet, hvorefter de frivillige fordeler materialet i åen. På de øvrige strækninger (lokation 2, 3 og 4) vil gydegrus blive slisket ned til vandløbet via kraftige presenninger, som vi skaffer fra enten byggemarkedet eller vodbinderiet i Nexø. Adgangsvejen på matrikel 36n gør det muligt for kranbilen at køre langs åen og læsse grus direkte i slisken.

Der er marksten ved projektområdet, som Vandpleje Bornholm har fået lov til at bruge i projektet. Ved station 1 bruges de mindre sten til at hæve bunden i vandløbet så det flugter med rørgennemføringen under vejen. De

største sten vil blive brugt til sikring af brinken. Denne udførelse sikrer at der ikke opstår en kant ved lav vandføring, hvilket giver fri passage for fisk og smolt.

På station 2,3 og 4, hvor adgangen er vanskeligere, triller vi sten ned ad skrænten og fordeler dem langs begge brinker – med råstyrke og sækkevogn. De største sten placeres først i små bunker med kranbil langs sprækkedalen, inden de trilles på plads.

Økonomi

- Gydesubstrat 102 tons x 215 kr./tons = 22.000 kr.
- Sten: 60 m³ (pris afhænger af tilgængelighed, delvis brug af genbrugsten) ca. 25.000 kr.
- Kran/grab bil: 10.000 kr.
- Leje af mini-dumper og gravemaskine: 10.000 kr. (hvis nødvendigt)
- Kæder til dødt ved: 1.500 kr.
- Dødt ved skaffes på stedet.

Totalt inkl. Moms. 68.500 kr.

Finansiering sker med støtte fra fonde, hvis projektet udføres i sensommeren 2026.

Tidshorisont

Projektet udføres i sensommeren 2026. Arbejdet forventes at tage én dag.

Miljøscreening

Til projektet vil Bornholms Regionskommune udarbejde en miljøscreening for, at undersøge om der vil være væsentlige påvirkninger på miljøet i forbindelse med udførelsen og den almindelige drift efterfølgende.

Høring

Projektforslaget vil være i høring i 4 uger i perioden 16. januar til 13. februar 2026